

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

«Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի
ՀՀ-ՇՄՆ-ԴՇ-21/02 պայմանագրով 2021թ ընթացքում նախատեսված միջոցառումների
կատարման մասին

1. ՀԻԴՐՈՕԴԵՐԵՎՈՒԹԱԲԱՆԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1.1. Օդերևութաբանական դիտարկումներ և կանխատեսումներ

Հաշվետու ժամանակահատվածում մթնոլորտում և գետնի մակերևույթին տեղի ունեցող ֆիզիկական երևույթների ուսումնասիրման նպատակով օդերևութաբանական դիտարկումները կատարվել են Հանրապետության տարածքի 45 օդերևութաբանական (այդ թվում՝ 6 բարձր լեռնային դժվարամատչելի և 3 մասնագիտացված) կայաններում՝ լրիվ ծրագրով, իսկ 26 հիդրոլոգիական դիտակետերում՝ կրճատ ծրագրով /միայն օդի ջերմաստիճանի, տեղումների, մթնոլորտային երևույթների և ձյան ծածկի բարձրության/, Համաշխարհային օդերևութաբանական կազմակերպության կողմից սահմանված կարգով և միջազգային ստանդարտներին համապատասխան 3 ժամը մեկ անգամ 00 ժամից սկսած (Գրինվիչի ժամանակով), իսկ մթնոլորտային երևույթների և եղանակի վիճակի նկատմամբ՝ շուրջօրյա: Դիտարկումներն իրականացվել են օդերևութաբանական բոլոր տարրերի նկատմամբ:

Կայաններից ստացված տեղեկատվությունը ենթարկվել է վերլուծական ստուգման և հանձնվել մուտքագրման բաժին՝ «CLICOM» ծրագրով օդերևութաբանական տվյալների բանկ մուտքագրման նպատակով:

Շահագրգիռ կազմակերպություններն ապահովվել են օդերևութաբանական ռեժիմային տվյալներով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում տրվել է 100 նախազգուշացում օդերևութաբանական վտանգավոր երևույթների վերաբերյալ:

h/h	Երևույթի տեսակը	Չափի միավոր	Անբարենպաստ երևույթի քանակը	Վտանգավոր երևույթի քանակը
1.	քամի	դեպք	142	10
2	մառախուղ	դեպք	61	15
3	ձյուն	դեպք	14	3
4	անձրև	դեպք	21	5
5	կարկուտ	դեպք	37	1
6	Սաստիկ շոգ	դեպք	-	20

1.2. Աերոլոգիական դիտարկումներ

Հաշվետու ժամանակաշրջանում բաց է թողնվել 237 ռադիոզոնդ: Ռադիոզոնդարկման աշխատանքները թերակատարվել են տեխնիկական խնդիրների պատճառով:

Միաժամանակ կայանում կատարվել են լրիվ ծրագրով օդերևութաբանական և ռադիոմետրիական դիտարկումներ:

1.3. Հելիոերկրաֆիզիկական դիտարկումներ ա/ Օզոնոմետրիա

Օզոնոմետրիական դիտարկումներն իրականացվել են Ամբերդ բարձր լեռնային դժվարամատչելի օդերևութաբանական կայանում, Դոբսոնի սպեկտրոֆոտոմետրով՝ օրվա ցերեկային ժամերին պարզ երկնքի դեպքում՝ 3 - 5 անգամ:

Ամբերդ օդերևութաբանական կայանից ստացված դիտանյութերի արդյունքները սահմանված կարգով մշակվել և ուղարկվել են ՀՕԿ-ի Օզոնային և ուլտրամանուշակագույն ճառագայթման տվյալների համաշխարհային կենտրոն (WOUDC):

բ/ Ակտինոմետրիա

Ակտինոմետրական դիտարկումներն իրականացվել են 4 կայաններում՝ Երևան-ագրո, Մարտունի, Սևան, Ամբերդ: Դիտարկումները կատարվել են օրվա ցերեկային ժամերին 3 ժամը մեկ անգամ /Գրինվիչի ժամանակով ժամը 03.30, 06.30, 09.30, 12.30, 15.30/, գիշերային ժամերին՝ մեկ անգամ /Գրինվիչի ժամանակով ժամը 21.30-ին/, արեգակնային կարճալիք ուղիղ, ցրված ու անդրադարձված ճառագայթման և ճառագայթային հաշվեկշռի վերաբերյալ, կատարվել է նաև գումարային երկարալիք ճառագայթման հաշվեկշռի և ազդեցության մակերևույթի ալբեդոյի հաշվարկ:

Կատարվել է Հայաստանի բոլոր մարզերի համար ուլտրամանուշակագույն ճառագայթման ինտենսիվության բնութագրիչների մշակում՝ ինդեքսների տեսքով, ինչպես նաև Արեգակի ակտիվության ու գեոմագնիսական դաշտի վիճակի մասին տեղեկատվության մշակում՝ <<Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն>> ՊՈԱԿ-ի ամենօրյա տեղեկագրի, ԶԼՄ-ների համար:

1.4. Ագրոօդերևութաբանական դիտարկումներ և կանխատեսումներ

Ագրոօդերևութաբանական դիտարկումներն իրականացվել են Երևանի մասնագիտացված ագրոօդերևութաբանական և օդերևութաբանական ցանցի 38 կայաններում: Ագրոօդերևութաբանական սպասարկումն իրականացվել է կայաններից ստացված տեղեկատվության հիման վրա:

Ագրոօդերևութաբանական պայմանների մասին տեղեկատվությունը տրամադրվում է ՀՀ կառավարությանը, Էկոնոմիկայի նախարարությանը, Հանրապետության պետական կառավարման մարմիններին, մարզպետարաններին, ֆերմային տնտեսություններին և տարբեր կազմակերպություններին

Կազմվել են.

- Շաբաթական, ձմռան ամիսներին ամսական ագրոօդերևութաբանական ամփոփ տեղեկատվություն
- Տասնօրյակային օդերևութաբանական և ագրոօդերևութաբանական տեղեկագիր
- Կազմվել են օդի միջին, առավելագույն, նվազագույն և հողի մակերևույթի նվազագույն ջերմաստիճանների գրաֆիկներ
- Ներբեռնվել է արբանյակային տեղեկատվություն, վեգետացիոն ցուցիչի արժեքը տեղեկագրի համար
- Վիճակագրական վարչության համար եռամսյակային (առաջին, երկրորդ, երրորդ) օդերևութաբանական և ագրոօդերևութաբանական տեղեկատվություն
- Դիտված անբարենպաստ ագրոօդերևութաբանության պայմանների հետևանքների մասին տեղեկատվություն

- Տեղեկանք աշնանացան ցորենի ցանքի, աճի և ձմեռման պայմանների վերաբերյալ Տեղեկատվություն գյուղատնտեսական աշխատանքների ժամկետների մասին.
 - Վաղահաս կարտոֆիլի ցանքի ժամկետների
 - Ջերմասեր մշակաբույսերի սածիլման ժամկետների
- Կատարվել են՝
- աշնանացան ցորենի վնասվածության գնահատում ձմռան ցրտերից (%),
- աշնանացան ցորենի վեգետացիայի վերսկսման պահին հողի խոնավության պաշարների գնահատում՝ փետրվարի 20-ի, մարտի 10-ի և 20-ի դրությամբ (0-20, 0-50սմ շերտերում)
- Կանխատեսումներ՝
- Ծիրանենու ծաղկումն Արարատյան դաշտում
- Դեղձենու ծաղկումն Արարատյան դաշտում
- Խաղողի ծաղկումն Արարատյան դաշտում
- Բանջարանոցային մշակաբույսերի հանրապետական միջին բերքատվություն
- Խաղողի հանրապետական միջին բերքատվություն
- Ագրոօդերևութաբանական կանխատեսումների արդարացման աստիճանը կազմել է.
- Ծիրանենու ծաղկում՝ 100%
- Դեղձենու ծաղկում՝ 100%
- Խաղողի ծաղկումն՝ 100%
- Կատարվել է կայաններից ստացված ագրոօդերևութաբանական դիտարկումների տվյալների գրանցում, վերծանում, մշակում և համեմատում բազմամյա միջին արժեքների հետ
- Կատարվել է 1958թ. ագրոօդերևութաբանական տարեգրի մուտքագրում
- Կատարվել է 2019-2020թթ ագրոօդերևութաբանական տարեգրերի տպագրում
- Կատարվել է 2021թ տարեգրի 1-9, 10-50 համարների աղյուսակների կազմում
- Ուսումնասիրվել է ավտոմատ կայաններից ստացվող տեղեկատվությունը և համեմատվել փաստացի տվյալներ հետ
- Սպասարկվել է օդի հարաբերական խոնավության ամենօրյա տվյալներ
- Վերահսկվել է կայանները ստացվող տեղեկատվությունը, թերությանների և անհրաժեշտության դեպքում հեռախոսակապով ճշտվել է կայանների հետ:
- Բաժնի գլխավոր և առաջատար մասնագետները մասնակցել են առկա դասընթացի հետևյալ թեմայով՝ մեղմման հնարավորությունները և կլիմայական նկատառումների ներառումը գյուղատնտեսությունում:
- Մուտքագրվել է 25 տարիների՝ 1995–2020թթ. ագրոօդերևութաբանական տվյալների շարք 14 դիտարկվող մշակաբույսերի համար:

1.5. Հիդրոլոգիական դիտարկումներ և կանխատեսումներ

Իրականացվել են ռեժիմային հիդրոլոգիական ուսումնասիրություններ 7 գետավազանի (Դեբեդ, Աղստև, Ախուրյան, Մեծամոր-Քասախ, Սևան-Հրազդան, Արփա, Հարավային) հիդրոլոգիական կայանների 82 գետային, 5 ջրամբարային և 4 լճային հիդրոլոգիական դիտակետերում: Սահմանված կարգով հիդրոլոգիական դիտակետերում իրականացվել են ջրի

ելքի չափումներ, կատարվել են ջրի մակարդակի, ջրի և օդի ջերմաստիճանի, սառցային երևույթների դիտարկումներ:

Սևանա լճի 4 դիտակետերում կատարվել են ջրի մակարդակի, ջերմաստիճանի ամենօրյա 2 ժամկետային դիտարկումներ: Ստացված տեղեկատվությունն ամեն օր հաղորդվել է շահագրգիռ կազմակերպություններին:

Ամեն ամիս կազմվել է Սևանա լճի ջրային հաշվեկշիռը և տրամադրվել շահագրգիռ կազմակերպություններին, ինչպես նաև տպագրվել է «Հայաստանի Հանրապետություն օրաթերթում տվյալները հրապարակվել են նաև «ՀՄԿ» ՊՈԱԿ-ի պաշտոնական կայքում:

Սևանա լճի և նրա ջրհավաք ավազանի մշտադիտարկումների տվյալների միասնական էլեկտրոնային շտեմարան համակարգ է մուտքագրվել 2021 թվականի դեկտեմբերի 15-ի դրությամբ հիդրոլոգիական մշտադիտարկումների նախատեսված տվյալները:

Ամեն օր 46 գետային, 5 ջրամբարային և 4 լճային հիդրոլոգիական դիտակետերից, ինչպես նաև Արփա-Սևան ջրատար-Ծովինար և Հրազդան-Գեղամավան դիտակետերից ստացվել է հիդրոլոգիական ռեժիմի վերաբերյալ տեղեկատվություն, որոնց հիման վրա կազմվել են ամենօրյա հիդրոլոգիական տեղեկագրեր և տրամադրվել շահագրգիռ կազմակերպություններին, ինչպես նաև տեղեկագրերը հրապարակվել են «ՀՄԿ» ՊՈԱԿ-ի պաշտոնական կայքում:

2021 թվականի մարտի 29-ին կազմվել և պետական կառավարման մարմիններին, մարզպետարաններին և այլ շահառու կազմակերպություններին է տրամադրվել «ՀՀ գետերի գարնանային վարարումների տարրերի կանխատեսում» տեղեկագիրը:

Ախուրյան-Հայկաձոր, Ախուրյան-Բազարան, Արաքս-Սուրմալու սահմանային հիդրոլոգիական դիտակետերում «Ջրառ» ՓԲԸ մասնագետների և Թուրքիայի հանրապետության մասնագետների հետ 16 անգամ իրականացվել են համատեղ ջրաչափական աշխատանքներ:

«Ջրառ» ՓԲԸ մասնագետների հետ համատեղ 2021 թվականի ապրիլի 22-23-ը Արփա-Սևան ջրատարի Եղեգիսի և Ծովինարի տեղամասերում իրականացվել են ստուգիչ ջրաչափական աշխատանքներ:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Արփա-Սևան ջրատարով Սևանա լիճ մուտք գործած ջրի ծավալը (այդ թվում ստորերկրյա ներհոսքը) կազմել է 152.768 մլն խոր.մ (15.12.2021թ.):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Սևանա լճից բաց թողնված ջրի ծավալը կազմել է 227.651 մլն խոր.մ (15.12.2021թ.):

Իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց կողմից ստացված գրությունների հիման վրա պատրաստվել և տրամադրվել է անհրաժեշտ հիդրոլոգիական տեղեկատվություն:

Սևանա լճի մակարդակը 2021 թվականի դեկտեմբերի 15-ի դրությամբ կազմել է 1900.45մ, որն անցյալ տարվա նույն օրվա համեմատությամբ ցածր է 7 սմ-ով, իսկ 2021 թվականի հունվարի 1-ի համեմատ ցածր է 7 սմ-ով:

Ջրամբարների ջրալցվածությունը 2021 թվականի դեկտեմբերի 15-ի դրությամբ կազմել է. Արփի լիճ ջրամբարում՝ 18.4մլն.խոր.մ, Ախուրյանի ջրամբարում՝ 61.7մլն.խոր.մ, Ապարանի ջրամբարում՝ 13.2մլն.խոր.մ, Ազատի ջրամբարում՝ 16.8մլն.խոր.մ, Մարմարիկի ջրամբարում՝ 1.75մլն.խոր.մ:

Ի կատարումն ՀՀ կառավարության 02.02.2017թ. №68-Ն որոշման հավելվածի 5-րդ կետի գ. ենթակետի կազմվել է «ՀՀ մակերևութային ջրային ռեսուրսների ամենամյա տվյալներ» հիդրոլոգիական տարեգիրը և հուլիսի 15-ին տրամադրվել շահառուներին:

1.6.Ռադիացիոն մոնիթորինգ

Հիդրոոդերևութաբանական ցանցի 34 (այդ թվում՝ 14 հենակետային) կայաններում ռադիոլոգիական իրավիճակի վերաբերյալ ամեն օր՝ Գրինվիչի ժամանակով ժամը 06.00 և 18.00 իրականացվել են գամմա ֆոնի չափումներ, երևանյան լաբորատորիայում՝ մթնոլորտից երկրի մակերևութի վրա տեղացող ռադիոակտիվ փոշու խտության ամենօրյա չափումներ, օդերևութաբանական կայաններից բերված հողի նմուշների գումարային բետտա-ակտիվության չափումներ:

Կատարվել են ատոմակայանի շրջակայքից /Սև ջրից/ բերված ջրի նմուշներում կոշտ մնացորդների գումարային բետտա-ակտիվության չափումներ:

Կազմվել են Երևան քաղաքի գամմա-ֆոնի ամենամյա տեղեկագրեր, որոնք ներկայացվել են ՀՀ Արտակարգ իրավիճակների նախարարության աշխատակազմի փրկարար ծառայություն:

Կատարված չափումների արդյունքներով Երևան քաղաքում և ՀԱԷԿ-ի 30-կմ գոտում գրանցված գամմա-ֆոնի արժեքները հաշվետու ժամանակաշրջանի ընթացքում չեն գերազանցել թույլատրելի սահմանները: Հանրապետության տարածքից ընտրովի սկզբունքով վերցված հողի նմուշներում գումարային բետտա-ակտիվությամբ աղտոտվածություն չի արձանագրվել:

1.7.Ռադիոլոգիոն դիտարկումների իրականացում, մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության աշխատանքներ.

2021 թվականի ընթացքում հակակարկտային ծառայության կողմից իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները:

Հակակարկտային ծառայությունը հաշվետու տարվա ընթացքում շահագործման է վերցրել ևս 54 նոր հակակարկտային գազագեներատորային կայանքներ, որոնցից 23-ը՝ Լոռու մարզում, 18-ը՝ Արմավիրի մարզում, 7-ը՝ Կոտայքի մարզում, 6-ը՝ Վայոց Ձորի մարզում: 2021 թվականին գազագեներատորային հակակարկտային կայանքների թիվը դարձել է 612, համապատասխանաբար ավելացել է հակակարկտային ծառայության կողմից պաշտպանվող գյուղատնտեսական նշանակության հողատարածքները՝ 44640 հա-ից դառնալով 48960 հա:

Հակակարկտային ծառայության պաշտպանության տակ գտնվող փաստացի մշակվող գյուղատնտեսական նշանակության հողատարածքներում ակտիվ ներգործության են ենթարկվել 566 կարկտավտանգավոր ամպ, որի արդյունքում կատարվել է գազագեներատորային 1356078 ակտիվ ներգործություն (կրակոց):

Հանրապետության պաշտպանվող և չպաշտպանվող համայնքներում, ըստ Հակակարկտային ծառայության երկու ռադիոլոգիոն կայանների դիտարկումներից ստացված տվյալների, գրանցվել են ընդհանուր առմամբ թվով 154 կարկտահարված համայնքներ:

Ակտիվ ներգործության ենթարկված 566 կարկտավտանգավոր ամպերից կարկուտ է տեղացել ընդամենը 9-ից:

Կարկտային սեզոնի սկզբում ապակոնսերվացվել և սեզոնի ավարտին գրեթե ամբողջությամբ կոնսերվացվել են ՀՄԿ ՊՈԱԿ-ին պատկանող թվով 234, ինչպես նաև համայնքներին ու ֆիզիկական անձանց պատկանող հակակարկտային կայանքները, երկու ՄՌԼ-5 ռադիոլուկացիոն կայանները, ավտոնոմ սնուցման գեներատորները, օդերևութաբանական սարքերը, ռադիոկապի որոշ միջոցներն ու այլ սարքերը սարքավորումները: Մարզերում տեղակայված շարժական կայանքները, կայանքների ապամոնիտաված հանգույցները կոնսերվացվել և տեղափոխվել են պահպանության համար նախատեսված պահեստներ:

Գրանցվել են պաշտպանվող և չպաշտպանվող համայնքների կարկտահարության դեպքերը, կրակոցների ու ներգործված ամպերի քանակները, վերլուծվել ու հաշվառվել համապատասխան գրանցամատյաններում:

Համայնքային խափանված հակակարկտային կայանքներն աշխատանքային վիճակի բերելու համար մարզային հակակարկտային կենտրոնների կողմից համայնքներին պարբերաբար ցուցաբերվել է համապատասխան աջակցություն:

Պարբերաբար իրականացվել են հակակարկտային կայանքների շրջայցեր, որի ընթացքում վերացվել են հայտնաբերված թերությունները, կարգաբերվել կրակոցների ուժգնություններն ու կատարվել փորձարարական կրակոցներ:

Հակակարկտային ծառայության և ԱԻՆ Տեխնիկական անվտանգության ազգային կենտրոն ՊՈԱԿ-ի համատեղ աշխատանքի շնորհիվ իրականացվել են ՀՄԿ ՊՈԱԿ-ի գազագեներատորային հակակարկտային կայանքների, ՀԳԼԾԿ և գազաբալոնատար մեքենաների, հրթիռների պահեստների, հրթիռներ տեղափոխող տրանսպորտային միջոցների տեխնիկական անվտանգության փորձաքննությանն ուղղված աշխատանքներ, որի արդյունքում տրվել են դրական եզրակացություններ:

«Բուֆան» ՍՊԸ-ի հետ համատեղ իրականացվել են հակակարկտային կայանքերի գազագլանանոթների տեխզննման, դրոշմակնքման և լիցքավորման աշխատանքներ:

Հակակարկտային ծառայության բոլոր մասնագետներն անցել են տեխնիկական անվտանգության կանոնների պլանային հրահանգավորում և ստուգարք:

Մարզային հակակարկտային կենտրոններում իրականացվել են անձնակազմի գիտելիքների և հմտությունների բարձրացմանն ուղղված մասնագիտական դասընթացներ:

Հակակարկտային ծառայության կենտրոնական ապարատի կողմից համակարգվել և աջակցություն է ցուցաբերվել մարզային հակակարկտային կենտրոններին՝ հակակարկտային համակարգերի ու այլ տեխնիկական միջոցների վերանորոգման, կոնսերվացման և ապակոնսերվացման, ձմեռային պրոֆիլակտիկ աշխատանքների պլան ժամանակացույցով սահմանված միջոցառումների կատարման ընթացքում:

2.1. ՀՀ Մակերևութային ջրային օբյեկտների որակի մոնիթորինգի իրականացում

2021թ. ընթացքում մակերևութային ջրերի որակի մոնիթորինգը (ջրի նմուշառում, դաշտային հետազոտություններ, ֆիզիկաքիմիական անալիզներ և որակի գնահատում) իրականացվել է հանրապետության ջրային օբյեկտների (գետերի, ջրամբարների, Որոտան-Արփա, Արփա-Սևան ջրատարների և Սևանա լճի) 144 դիտակետում: Ջրի նմուշներում դիտարկվել են ջրի որակի բնութագրական 40-60 ֆիզիկաքիմիական ցուցանիշ՝ հիմնական անիոններ և կատիոններ, սնուցող նյութեր, ծանր մետաղներ, առաջնային օրգանական աղտոտիչներ և հիդրոկենսաբանական ցուցանիշներ: Ընդհանուր առմամբ որոշվել է 43420 ցուցանիշ (նախատեսված ցուցանիշների քանակ՝ 43420):

2.2. ՀՀ Բնակավայրերի օդային ավազանի որակի մոնիթորինգի իրականացում

2021թ. ընթացքում մթնոլորտային օդի որակի դիտարկումներ կատարվել են հանրապետության 10 բնակավայրում օդի նմուշառման երեք եղանակով՝ պասիվ, ակտիվ և ավտոմատ: Մթնոլորտային օդում ուսումնասիրվել են փոշու, փոշում մետաղների, ազոտի և ծծմբի երկօքսիդների ու գետնամերձ օզոնի պարունակությունները:

Երևան, Գյումրի, Վանաձոր, Ալավերդի, Հրազդան, Արարատ և Ծաղկաձոր քաղաքներում մթնոլորտային օդի որակի դիտարկումներն իրականացվել են 15 ստացիոնար դիտակայանում՝ ակտիվ նմուշառման եղանակով: Պասիվ եղանակով նմուշառումներ իրականացվել են Երևան, Գյումրի, Վանաձոր, Ալավերդի, Հրազդան, Արարատ, Կապան, Քաջարան, Չարենցավան և Ծաղկաձոր քաղաքների 215 դիտակետում:

2021թ. ընթացքում ՀՀ բնակավայրերի մթնոլորտային օդի որակի մոնիթորինգի միջոցառումների շրջանակում որոշվել է 75300 ցուցանիշ (նախատեսված ցուցանիշների քանակ՝ 75300):

2.3. Հողերի աղտոտվածության մոնիթորինգի իրականացում

2021թ. ընթացքում ընթացքում հողերի աղտոտվածության մոնիթորինգն իրականացվել է Լոռու, Սյունիքի, Վայոց Ձորի և Շիրակի մարզերում, որոշվել է 10000 ցուցանիշ (նախատեսված ցուցանիշների քանակ՝ 10000):

2.4. Եվրոպայում մեծ հեռավորությունների վրա օդի անդրսահմանային աղտոտիչների տարածման դիտարկման և գնահատման համատեղ (EMEP) ծրագրի շրջանակներում Հայաստանում օդի անդրսահմանային աղտոտման մոնիթորինգի իրականացում

2021թ. ընթացքում մթնոլորտային օդի անդրսահմանային աղտոտվածության մոնիթորինգի Ամբերդի դիտակայանում իրականացվել է մթնոլորտային օդի և մթնոլորտային տեղումների մոնիթորինգ և որոշվել 10395 ցուցանիշ (նախատեսված ցուցանիշների նվազագույն քանակ՝ 10395):

2.5. Արաքս գետի աղտոտվածության հայ-իրանական համատեղ մոնիթորինգի իրականացում

«Արաքս գետի ջրի աղտոտվածության հայ-իրանական համատեղ մոնիթորինգի ծրագրի» շրջանակում Արաքս գետի հայ-իրանական սահմանային հատվածում իրականացվել է Արաքս գետի ջրի, հատակային նստվածքների որակի և հիդրոկենսաբանական մոնիթորինգ: 2021թ. ընթացքում որոշվել է Արաքս գետի ջրի, հիդրոկենսաբանական ցուցանիշների և հատակային նստվածքի 2040 ցուցանիշ (նախատեսված ցուցանիշների քանակ՝ 2040):

2.6. Շրջակա միջավայրի նախարարության աշխատակազմում և նրա առանձնացված ստորաբաժանումներում տեղային համակարգչային ցանցերի և համակարգչային տեխնիկայի ծրագրային, էլեկտրոնային փոստի և ինտերնետ կապի տեխնիկական սպասարկում, նախարարության պաշտոնական կայքի սպասարկում, ՀՄԿ ՊՈԱԿ-ի պաշտոնական կայքի սպասարկում, օդի պահանջվող օգտագործում (ՕՊՕ) համակարգի սպասարկում

2021թ. ընթացքում իրականացվել է նախարարության տեղային համակարգչային ցանցերի սպասարկում, համակարգիչների վերանորոգում՝ ապահովվելով համակարգչային տեխնիկայի, ինտերնետային կապի, էլեկտրոնային կապի, էլեկտրոնային փոստի, կայքի (<http://env.am/>) անխափան աշխատանքները: Ընդհանուր առմամբ սպասարկվել է շրջակա միջավայրի նախարարության 253 համակարգիչ, կայք և տեղային ցանց (նախատեսված ցուցանիշների քանակ՝ 253):

Շրջակա միջավայրի նախարարության պաշտոնական կայքում 2021թ. ընթացքում տեղադրվել են՝ լուրեր, հայտարարություններ, տեսահոլովակներ, բնապահպանական փորձաքննության նախագծեր, փորձաքննության եզրակացություններ, ՍԹԱ նախագծեր, ծառայողական քննության հրամաններ, մոնիթորինգի եռամսյակային և տարեկան տեղեկանքներ, ամենօրյա (աշխատանքային օրեր) ռեժիմով տեղադրվում է եղանակային կանխատեսումների, գետերի, լճերի և ջրամբարների վիճակի, Սևանա լճի վերաբերյալ տեղեկանքներ, նախարարության և համակարգի կառույցների աշխատակազմերի փոփոխություններն ըստ ստացված հրամանների, նախարարության թափուր հաստիքների պարբերական թարմացումներ, բնապահպանական ոլորտը կանոնակարգող իրավական ակտերի ցանկերի թարմացումներ «Օրենսդրություն» բաժնի համապատասխան ենթամենյուններում: Բացվել են նոր բաժիններ, ենթաբաժիններ, ամբողջությամբ թարմացվել է «Արտանետումներ» բաժնի տեղեկատվությունը՝ ըստ ձևաչափի և բովանդակության:

Կայքի համապատասխան էջերի թարմացումները և նյութերի եռալեզու թարգմանությունները կատարվել են ՀՀ Բնապահպանության նախարարի 02.10.2017թ. թիվ 338-Ա հրամանով հաստատված կարգի համաձայն:

Իրականացվել է «Անշարժ աղբյուրներից մթնոլորտ արտանետված վնասակար նյութերի մասին» Ձև N2-տա (օդ) (տարեկան), «Ջրօգտագործման մասին» Ձև N2-տա (ջրտնտ) (տարեկան), «Թափոնների առաջացման, օգտագործման և հեռացման մասին» Ձև N 1-թափոն (տարեկան) վարչական վիճակագրական հաշվետվությունների 2020 թվականի տվյալների մուտքագրման համար բազաների նախապատրաստում, այնուհետև տվյալների ստուգման, հաշվետվությունների արտածման և տրամադրման աշխատանքները: Վտանգավոր նյութերի և թափոնների քաղաքականության վարչության համակարգիչների վրա տեղադրվել է «Թափոնների առաջացման, օգտագործման և հեռացման մասին» Ձև N1-թափոն ծրագիրը և բազան, կատարվել են համապատասխան կարգավորումները: Մթնոլորտային քաղաքականության վարչության համապատասխան համակարգչի վրա տեղադրվել է «Անշարժ աղբյուրներից մթնոլորտ արտանետված վնասակար նյութերի մասին» Ձև N2-տա (օդ) բազան, կատարվել համապատասխան կարգավորումները և հաշվարկները:

Իրականացվել են մակերևութային և ստորերկրյա ջրերի, մթնոլորտային օդի մոնիթորինգի տվյալների ամփոփում, գնահատում և վերլուծություն, բազաների թարմացում, տվյալների սահմանված կարգով տրամադրում և հրապարակում: Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի արդյունքներն ամփոփվել են եռամսյակային տեղեկագրերի տեսքով, մթնոլորտային օդի աղտոտվածության վիճակը նաև բաշխման շաբաթական, ամսական ու եռամսյակային քարտեզների, իսկ մակերևութային ջրերի որակը՝ ամսական և եռամսյակային քարտեզների տեսքով:

Սպասարկվել է «ՀՄԿ» ՊՈԱԿ-ի <http://meteomonitoring.am/> կայքը, կայքում ավելացվել են մի շարք էջեր, բաժիններ, ենթաբաժիններ, իրականացվել է կայքում տեղադրված նյութերի և մենյուների եռալեզու թարգմանություն:

Սպասարկվել են «ՀՄԿ» ՊՈԱԿ-ի ֆեյսբուքյան և ինստագրամյան էջերը, ավելացվել է հրապարակվող նյութերի քանակը և որակը:

2.7. «Բնապահպանական տեղեկատվության հասարակական կենտրոն» (Օրիուս կենտրոն)

2021թ. ընթացքում Բնապահպանական տեղեկատվության հասարակական կենտրոնի (Երևանի Օրիուս կենտրոն) կողմից, հիմք ընդունելով Օրիուսի կոնվենցիայի դրույթները, իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները.

- սեմինարների, բաց դասերի, քննարկումների կազմակերպում, աջակցություն հասարակական լուսմների կազմակերպմանը և Օրիուսի կոնվենցիայի 2021թ. Ազգային զեկույցի պատրաստման գործընթացին,

- հասարակությանը տեղեկատվության տրամադրում, լուսաբանում և տարածում,

- գրադարանի և ֆիլմադարանի այցելուների սպասարկում, համագործակցություն բնապահպանական ոլորտի ՀԿ-ների և այլ կազմակերպությունների հետ,

Հաշվի առնելով կորոնավիրուսի համավարակը սեմինարները, քննարկումները և հասարակական լուսմները հիմնականում կազմակերպվել են օնլայն հարթակներում:

2.8. Ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի մոնիթորինգի իրականացում

2021թ. ընթացքում ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի հիդրոերկրաբանական մոնիթորինգն իրականացվել է 6 ԶԿՏ-ում ընդգրկված 109 ջրադրյուրում: Ընդհանուր առմամբ որոշվել է 17245 ցուցանիշ (նախատեսված ցուցանիշների թիվ՝ 17245), այդ թվում.

- 65 դիտակետում (դրական և բացասական մակարդակով հորատանցքերում) 4680 մակարդակի (ճնշման) չափում՝ 6 անգամ հաճախականությամբ (նախատեսված չափումների թիվ՝ 4680): Չափումները կատարվել են Արարատյան, Գյումրիի և Սևանի միջլեռնային գոգավորությունների հորատանցքերում և ջրհորներում,

- 64 դիտակետում՝ 43 բնադրյուրում և միջլեռնային գոգավորությունների 21 շատրվանող հորատանցքում ընդհանուր առմամբ կատարվել է 4608 ծախսի չափում (նախատեսված չափումների թիվ՝ 4608),

- ջերմաստիճանի 7848 չափում (նախատեսված չափումների թիվ՝ 7848),

- 109 դիտակետի շրջակայքում՝ հյուսիս-հարավ, արևելք-արևմուտք ուղղություններով 3կմ երկարությամբ տեղազննում: Արդյունքում չեն բացահայտվել ստորերկրյա ջրերի որակի և քանակի վրա ազդող նոր տեխնաժին գործոններ կամ հնարավոր աղտոտման օջախներ:

- 50 դիտակետից՝ տարեկան 2 անգամ կատարվել է նմուշառում քիմիական անալիզ իրականացնելու համար, ընդհանուր առմամբ որոշվել է 3600 ցուցանիշ (նախատեսված ցուցանիշներ թիվ՝ 3600):

2.9. Շրջակա միջավայրի օբյեկտներում (հող, ջուր) ԿՕԱ ների մնացորդային քանակների մոնիթորինգի իրականացում, ռեստորների և թափոնների պետական կադաստրի ստեղծման և վարման միջոցառումներին աջակցության տրամադրում, Երկրորդային հումքի վերամշակման և օրգանական թափոնների կրկնակի օգտագործման միջազգային փորձի ուսումնասիրում, վտանգավոր թափոնների անվտանգ գործածությանը ներկայացվող պահանջների ուսումնասիրում

Թափոնների պետական կադաստրի ստեղծման և վարման միջոցառումներին ի աջակցություն, կատարվել է ՀՀ տարածքում 2020 թվականին առաջացած թափոնների վերաբերյալ կազմակերպությունների կողմից ներկայացված վարչական վիճակագրական հաշվետվությունների ուսումնասիրում և վերլուծություն: 2020 թվականին հաշվետվություն ներկայացրած ձեռնարկությունների թիվը կազմում է 1350 ձեռնարկություն:

Թափոնների գոյացման, վերամշակման ու օգտահանման օբյեկտների և հեռացման վայրերի ռեեստրների ստեղծմանն աջակցության նպատակով 2021 թվականի ընթացքում ուսումնասիրվել է թափոնների գոյացման, վերամշակման ու օգտահանման 31 օբյեկտներ և հեռացման վայրեր (նախատեսված ցուցանիշների քանակ՝ 31): Ուսումնասիրվել է թափոնների օգտահանման, վնասագերծման 15 տեխնոլոգիա և երկրորդային հումքի վերամշակման 10 մեթոդ (նախատեսված ցուցանիշների քանակ՝ 25):

«Կայուն օրգանական աղտոտիչների մասին» Ստոկհոլմի կոնվենցիայով ՀՀ ստանձնած պարտավորությունների կատարմանն աջակցելու նպատակով հաշվետու ժամանակահատվածում իրականացվել է նմուշառման ենթակա աղբավայրի ընտրություն, ուսումնասիրություն և նմուշառում: Վերցվել է 26 միջինացված ներկայացուցչական հողի նմուշ և հանձնվել լաբորատորիա՝ դրանցում կայուն օրգանական աղտոտիչների մնացորդային քանակների որոշման համար:

3.ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄ

2021 թվականի ընթացքում Անտառների մոնիթորինգի ծառայության կողմից անտառապահպանության և անտառֆախտման արձանագրությունների ուսումնասիրություններ են իրականացվել «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի 13 անտառտնտեսությունների և 5 ԲՀՊՏ-ների սահմաններում: Աշխատանքների արդյունքում ուսումնասիրվել են «Զանգեզուր կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի «Շիկահող» պետական արգելոցի» և «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց», «Դիլիջան ազգային պարկ» և «Սևան ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ների և «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Ճամբարակ», «Հրազդան», «Տաշիր», «Վանաձոր», «Սյունիք», «Ստեփանավան», «Թումանյան», «Իջևան», «Արծվաբերդ», «Սևքար», «Նոյեմբերյան», «Զիլիզա» և «Կապան» անտառտնտեսությունների աշխատակիցների կողմից կազմված անտառֆախտման արձանագրությունները, պահպանության աշխատանքների կազմակերպվածությունը, ուշադրություն է դարձվել անտառային հրդեհներին և հակահրդեհային անվտանգության պարտադիր միջոցառումների իրականացմանը և առկա մի շարք այլ հույժ կարևոր հիմնախնդիրներին: Դաշտային աշխատանքների ընթացքում ԱՄԾ թիմի կողմից հայտնաբերվել է ընդհանուր առմամբ 52 ապօրինի հատման օջախ:

«Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի ուսումնասիրված բոլոր 13 անտառտնտեսության սահմաններում ԱՄԾ թիմի կողմից համապատասխան գործիքակազմի կիրառմամբ ուսումնասիրվել են նաև 221.5 հա տարածքում իրականացված անտառապատման աշխատատանքները: Մասնավորապես աշխատանքների ընթացքում ուշադրություն են դարձվել անտառապատման աշխատանքների մանրամասներին և նրբություններին (տնկման աշխատանքների իրականացման եղանակներ, խառնման և տեղաբաշխման սխեմաներ, գլխավոր և ուղեկցող ծառատեսակներ, միջշարային և միջբուսային հեռավորություններ, ինչպես նաև ծառերի թվաքանակներ): Տեղադրվել են նաև են 400 մ² մակերես զբաղեցնող փորձահրապարակներ՝ ծառերի կաչողականությունը որոշելու նպատակով: Ինչպես նաև չափագրվել են անտառապատված տարածքների մակերեսները:

Անտառօգտագործման շրջանակներում ուսումնասիրվել են «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Տաշիր», «Վանաձոր», «Սյունիք», «Ստեփանավան», «Վանաձոր», «Թումանյան», «Իջևան», «Արծվաբերդ», «Սևքար», «Նոյեմբերյան», «Զիլիզա» և «Կապան» անտառտնտեսություն

մասնաճյուղերի սահմաններում տեղակայված 55 հատատեղերը (համապատասխանաբար 4 անցումային հատման և 46 սանիտարական հատման, 7-ը անցումային և 2 այլ հատման հատատեղ), ինչպես նաև «Սևան ազգային պարկ», «Արփի լիճ ազգային պարկ», «Դիլիջան ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ների սահմաններում իրականացվել են 2021 թվականի ընտրովի սանիտարական և այլ հատումների արդյունքների հավաստիության մասնակի դիտարկում – ուսումնասիրություններ:

«Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Հրազդան» «Վանաձոր», «Ստեփանավան» և «Սյունիք» անտառ տնտեսությունների սահմաններում կատարվել են բնական վերածի օժանդակման աշխատանքների արդյունքների ուսումնասիրություններ, որոնք իրականացվել էին կոճղաշիվային հատումների և հանքայնացման միջոցով:

Ծառայությունը հունվար-մարտ ամիսների ընթացքում իրականացրել է փայտանյութի սպառման շուկայի ուսումնասիրություններ, ինչպես նաև «Դիլիջան ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի սահմաններում իրականացվել են փայտանյութի մթերման և իրացման տվյալների մասնակի դիտարկումներ:

ԱՏՀ և ՀՀ տեխնոլոգիաների կիրառմամբ իրականացվել են «Արծվաբերդի» և «Դսեղի» անտառտնտեսությունների անտառաձածկում 2016-2020 թվականների ընթացքում տեղի ունեցած փոփոխությունների դինամիկայի ուսումնասիրություններ, «Հրազդան», «Արծվաբերդ», «Եղեգնուտ», «Գուգարք» և «Նոյեմբերյան» անտառտնտեսություն մասնաճյուղերի անտառաձածկում 2018-2019 և 2019-2020 թվականների ընթացքում տեղի ունեցած սաղարթի փոփոխությունների վերծանման աշխատանքներ, «Ստեփանավանի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի «Ստեփանավանի» անտառպետության սահմաններում 2018-2019 թվականների ընթացքում սաղարթում տեղի ունեցած փոփոխությունների վերլուծական աշխատանքներ և 2020-2021թ.թ. Սյունիքի, Կոտայքի, Վայոց Ձորի, Արարատի, Արագածոտնի, Գեղարքունիքի, Շիրակի, Լոռու և Տավուշի մարզերում անտառաձածկի վերհանման աշխատանքներ:

Իրականացվել է 2020-2021 թվականներին «Արծվաբերդի», «Թումանյանի» (Դսեղի հատված) և «Իջևանի անտառտնտեսությունների» անտառների մակերեսների փոփոխությունը:

Սենտինել 2 արբանյակային պատկերների համադրման արդյունքում վերծանվել է 2021թ. դրությամբ Սյունիքի, Շիրակի, Կոտայքի, Լոռու, Արագածոտնի և Տավուշի մարզի սահմաններում փշատերև անտառները ըստ մակերեսների:

Հաշվարկվել է Տավուշի մարզի փշատերև անտառների մակերեսը և համեմատվել է անտառ տնտեսությունների նախկին կառավարման պլաններում արձանագրված մակերեսների հետ:

ԱՏՀ և ՀՀ տեխնոլոգիաների կիրառմամբ հաշվարկվել է Արծվանիկի և գեղանուշի պոչամբարների մակերեսները 2021 թվականի համար:

ԱՏՀ և ՀՀ տեխնոլոգիաների կիրառմամբ իրականացվել են «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Արծվաբերդի» և «Հրազդանի» անտառտնտեսության, «Խոսրովի անտառ պետական արգելոց» և «Արևիք ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ների տարածքներում բռնկված հրդեհի վերծանման աշխատանքներ:

2021 թվականին կազմակերպվել և իրականացվել է նաև «Անօդաչու թռչող սարքերը շրջակա միջավայրի մոնիթորինգում» դասընթացը:

ԱՄԾ աշխատակիցները 2021 թվականին մասնակցել են նաև մի շարք արդյունավետ աշխատաժողովների, դասընթացների և հանդիպումների:

Պլանատնտեսագիտական բաժնի պետ

Գ. Մելքոնյան